

Szilveszter elé: világnaptár?

Amikor szilveszterkor éjfél utáni óra, a világ jelentős részén ünnepelnek. Akadnak azonban olyan országok is, ahol nem ekkor van vége az esztendőnek. Számos olyan naptár is akad, amelyen nem 2002. következik. Izraelben – ahol a világ teremtését tekintik az időszámítás kiindulópontjának – a zsidó naptár jelenleg az 5762. évet mutatja. A muzulmán naptár Mohamed próféta Medinába menekülésétől számítja az időt, s noha azóta (622-től) minálunk csak 1380 év telt el, a mohamedán országokban mégis 1422-23 körüli számok állnak az ez évi naptárborítókön. Az eltérés abból adódik, hogy az ő időszámításuk tisztán holdhónapokon nyugszik, s száz mohamedán holdév nagyjából 97 napévvá egyenlő. A buddhista naptár szerint 2745 van, ennyi telt el ugyanis vallásalapítójuk halálától. A hagyományos kínai naptár Huang-ti császár trónra lépésétől számolja az időt. E szerint nemsokára az 5639. évbe lépünk. A koreaiak tradicionális naptára Korea létrejöttét választotta kiindulópontjának, s a ránk köszöntő év nagyobb felében 4334-et írnak. Persze, csak délen, mert Észak-Koreában nemcsak tiltva van az efféle naptár – amelyet délen is elsősorban a vallási közösségek tartanak életben –, hanem a népi demokratikus köztársaságnak is naptári évei vannak. E szerint a következő év részben a 90., részben a 91. lesz Kim Ir Szen, a koreai kommunista első elnöke, a KNDK első államfője születése óta. 1997-től arafelé ez a hivatalos időszámítás. A bengáli naptár szerint az 1409., az indiai Szakra naptár szerint az 1924., Thaiföldön a sziam naptár szerint (a királyi család trónra lépésétől számítva) a 221., a Baha'i naptár szerint (vallásuk alapításától) a 159. következik. Az Egyiptomban élő kopt keresztények még a Julius Caesar által bevezetett naptár egyik egyszerű változatát használják, s Diocletianus római császár uralkodásának kezdetét tekintik alapévüknek. Náluk tehát 1718 jön. A pravoszláv naptári év vége a mi naptárunkhoz képest csak néhány hét késéssel köszönt ránk.

Már a két világháború között működő Népszövetség is fontosnak érezte, hogy a világ országaiban honos sokféle naptárból egységeset hozzon létre. 1923-ban kifejezetten erre a célra alakítottak egy bizottságot, amely több ezer javaslatot vizsgált meg. Később ezt az úgynevezett: „világnaptár-programot” az ENSZ is (az UNESCO egy albizottsága révén) beiktatta távlati célkitűzései közé. Jelenleg is folynak az erőfeszítések, hogy valamennyi ország számára elfogadható naptár jöhessen létre, amely felválthatná a máig élő félezernyi eltérő időszámítást.

A világ nagy része az 1582-ben XIII. Gergely pápa rendeletével jelentősen módosított Julianus-naptárat használja. A javítás azért vált szükségessé, mert a rómaiaktól örökölt naptár 128 évenként egy napot késett. A történelemből jól tudjuk, hogy 1917-ben ez a késés a Gergely-naptárhoz képest már majdnem fél hónapra rúgott. Ezért lett a régi naptárt használó Oroszország az évi november 7-éje a nagy októberi forradalom napja. (A naptárak ott még csak október 25-ét mutattak.) Az eltérést a törtnapok körüli kalamajka okozza.

AFöld ugyanis nem pontosan 365 nap alatt végez el egy teljes keringést a Nap körül, hanem csaknem hat órával hosszabb idő alatt. A felgyülemelő negyednapok miatt alakult ki az egyre növekvő eltérés. A Gergely-naptár ugyanis minden negyedik év februárjába beiktatott egy szökőnapot. Így három 365 napos évet mindig egy 366 na-

pos követ. (A százas évek közül csak a 400-zal maradéktalanul oszthatók a szökőévek, mint legutóbb 2000 volt.) Látszólag rendben is van minden, hiszen az a 26 másodperc eltérés, ami még fennmarad, csak 3300 évenként gyarapodik egy teljes nappá. *Legközelebb 4900-ban fog egy napot tévedni a jelenlegi naptár.* Nem emiatt szorgalmazzák tehát az újabb naptárreformot. Időszámításunk Krisztus születéséhez, a keresztény valláshoz kötődik. Más vallási közegekben ezért is ragaszkodnak a saját időszámításhoz. Úgy tűnik, ezzel az érvvel is számolni kell. Naptárunkkal azonban ezen a féltekén is sokan elégedetlenek. Hónapjai között 30 és 31 naposak, sőt egy hol 28, hol 29 napot magában foglaló is akad. Ennek következtében nem egyforma hosszúak negyedéveink, féléveink sem. Ez önmagában félrevezetővé teszi valamennyi statisztikánkat is. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy egyes országokban máskor kezdődik az év, és hogy néhány helyen rövidebbek a hónapok. Sok problémát okoz egy-egy történelmi, születési vagy halálási időpont „átírása” is, a nemzetközileg is értelmezhető dátumokká. Arról nem is beszélve, mennyivel könnyebb lenne az életünk, ha tudnánk naptár nélkül is az egyes dátumokról, hogy a hét melyik napjára esnek.

Jelenleg több száz javaslat forog közkézen. Tudományos körökben azonban *három* tűnik kellően megalapozottnak. Az egyik javaslat minden hónapot 28 napossá zsugorítana. Minden hónap négy hétből állna, hétfővel kezdődne, és vasárnapkal érne véget. Éveink ily módon 13 hónapossá válnának. Esztendő végén pedig egy napot (szökőévben: kettőt) naptáron kívüli állapotban, óév búcsúztatással tölthetne az emberiség. Január elseje így ismét hétfő lehetne, s nem kellene évente új naptárt vásárolnunk. Egyik év pontosan ugyanolyan lenne a falinaptáron, mint a másik.

Ettől eltérő az az indítvány, amely tíznapossá tenné a hetet. Hét munkanapot három pihenőnap követne. Három ilyen dekádból állna, tehát harmincnapos lenne minden hónap, melyek elnevezése a jelenlegi maradna. Június után három, december után pedig kettő (szökőévben szintén három), naptárba be nem iktatott plusz pihenőnapot kapnánk.

A harmadik előterjesztés egyrészt azért népszerűbb, mert változatlanul hagyja a heteket, másrészt továbbra is tizenkét hónappal számol. (Az elsőként ismertetett javaslatnál nem hónap végére esik a félév és az évnegyedek sem.) E terv szerint csak január, április, július és október lenne harmincegy, a többi hónap pedig egységesen harmincnapos. Így minden negyed- és félév egyenlő hosszúságú lenne. A 365. (és szökőévben a 366.) napot bedátumozás nélkül december 30-a (illetve június 30-a) után iktatnák be. Az évek itt is tökéletes egyformaságban követnék egymást. Amennyiben a naptár december 15-ét, szardát mutat, biztosak lehetünk abban, hogy a következő évben, de ötszáz év múlva is szardára fog esni.

A reformnaptárak bevezetése vasárnapi vagy hétfői évkezdethez kötöttek. Ilyen legközelebb 2006-ban, 2007-ben lesz. Kizárt, hogy addig bevezethető állapotba hozható legyen, valamennyi országban ismertté és elfogadottá váljon bármelyik elgondolás. Mivel azonban a készség és készletesség már több állam részéről is megmutatkozott: ne feledjük, néhány évtizede még kontinensünk egységes nyári-téli óráátállítása is képtelenségnek tűnt!

H. S.